

NATURHISTORISK MUSEUM

Sars' gate 1

0562 OSLO

Att. Harald Bratli

Saksbehandler, innvalgstelefon

Tonje Katrine Vaage, 32266629

Dispensasjon til innsamling av jordprøver og plantemateriale i naturreservatene Hamrefjell og Solbergfjellet

Naturhistorisk museum, Universitet i Oslo, ved Harald Bratli får dispensasjon til innsamling av jordprøver og plantemateriale i Solbergfjellet naturreservat med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Tiltaket er ikke søknadspliktig i Hamrefjell naturreservat. Det er stilt vilkår til vedtaket.

Bakgrunn for saken

Vi viser til søknad mottatt 18.05.2021 og e-post mottatt 08.06.2021. Det er søkt om tillatelse til å samle inn jordprøver og plantemateriale i Hamrefjell naturreservat i Øvre Eiker kommune og Solbergfjellet naturreservat i Drammen kommune.

I forbindelse med gjennomføring av en masteroppgave ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, skal det samles inn et lite volum jordprøver for jordkjemiske analyser og samles inn noe plantemateriale. Masteroppgaven skal gjennomføres av Trym Korsvik med Harald Bratli som hovedveileder. Feltarbeidet skal gjennomføres sommeren 2021.

Målet med masteroppgaven er å undersøke habitatkrav til den prioriterte arten rød skogfrue. Det skal registreres vegetasjon og økologiske variabler i 5-10 faste prøveflater á 1 x 1 meter i begge naturreservatene. Prøveflatene skal velges tilfeldig, og posisjonen blir registrert med GPS. I e-post datert 08.06.2021 opplyses det om at det kan bli behov for flere prøveflater i Solbergfjellet naturreservat. Omtrent halvparten av prøveflatene vil inkludere en tilfeldig valgt rød skogfrue-lokalitet.

Jordprøvene skal tas med en metallsylinder med ca. 3 cm radius og 6 cm høyde som presses ned i jorda 3-4 steder rundt prøveflatene. Det skal kun tas prøver av jord, og berggrunnen/mineraljord vil ikke bli berørt. Prøvene skal tas slik at vegetasjon ikke ødelegges, særlig med hensyn til rød skogfrue eller andre sjeldne arter. Plantematerialet som skal samles inn vil være moser, sterile karplanter og lav for sikker artsbestemmelse i laboratorium. Det vil kun bli samlet inn materiale fra arter som tåler innsamling, og rødlistede arter og arter med lav populasjon i området vil ikke bli samlet inn.

Lovgrunnlag

Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for naturreservatene Hamrefjell og Solbergfjellet. Vi forvalter verneområdene etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Solbergfjellet naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 09.07.1993. Formålet med verneområdet er å bevare en meget artsrik og til dels uberørt og spesiell kalkbergs- og rasmarkvegetasjon, samt en særlig frodig kalkfuruskog både på kalkstein og overrislede granittbergarter. Lokaliteten inneholder flere sjeldne orkideer samt reliktføremønstre av fjellplanter.

I henhold til verneforskriften kapittel IV punkt 1 er vegetasjonen i reservatet fredet mot skade og ødeleggelse, og det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler. Det må heller ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, herunder uttak av masse i reservatet, jf. verneforskriften kapittel IV punkt 3.

Hamrefjell naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 16.11.1984. Formålet med verneområdet er å bevare en klassisk lokalitet med kontaktmetamorfe bergarter og mineraler der særlig mineralet vesuvian er godt utviklet.

I reservatet er alle inngrep i grunnen forbudt, herunder alle former for flytting eller påfylling av masse, jf. verneforskriften kapittel IV punkt 1. Videre står det i verneforskriftens kapittel IV punkt 2 at hammerbruk, kiling, boring og sprengning ikke er tillatt i reservatet, og innsamling av prøver fra fast fjell er forbudt.

Verneforskriftene åpner ikke for at vi kan gi tillatelse til prøvetaking av jord og plantemateriale. Statsforvalteren kan, i slike tilfeller, vurdere søknaden etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven (nml.) § 48. Vi kan gi dispensasjon dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

Dispensasjonsmuligheten i nml. § 48 skal være en sikkerhetsventil, som skal fange opp uforutsette eller spesielle/særlige tilfeller. Hjemmelen skal ikke brukes til å utvide rammen for vernevedtaket ved at det rutinemessig gis dispensasjon til tiltak/aktiviteter som i utgangspunktet er forbudt. At vilkårene er oppfylt gir ikke krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi dispensasjon fra verneforskriften i dette tilfellet.

Det følger av nml. § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering

I verneforskriften til Hamrefjell naturreservat er det ikke oppgitt forbud mot prøvetaking av løsmasser eller planter/plantedeler. Videre er også verneformålet hovedsakelig kontaktmetamorfe bergarter og mineraler. I søknaden og e-posthenvendelsen oppgis det at det kun skal tas prøver av jord, og at berggrunnen ikke skal berøres. Etter vår vurdering er derfor tiltaket ikke søknadspliktig i Hamrefjell naturreservat. Vi oppfordrer likevel til at prøvetakingen i Hamrefjell naturreservat skjer på samme premisser som i Solbergfjellet naturreservat.

Beslutninger som berører naturmangfold skal bygge på kunnskap om naturverdier og effekten av påvirkninger, jf. nml. § 8. Statsforvalteren har kjennskap til områdene gjennom arbeidet med verneprosessen, forvaltning av området og Naturbase. Vi regner derfor kravet om et godt kunnskapsgrunnlag som oppfylt.

Store deler av Solbergfjellet naturreservat er kartlagt ved bruk av NiN-metodikk. Hovedvekten av naturtypene som er registrert i reservatet er *kalkfuruskog*. Det er også registrert mindre forekomster av naturtypene *kalkrik alm-lind-hasselskog* og *frisk kalkgranskog*. *Kalkfuruskog* har nokså åpen skogstruktur og et urte- og grasrikt feltsjikt, med et svært kalkrikt jordsmonn. Naturtypen er derfor et viktig habitat for svært mange truede arter, særlig kalkkrevende arter. Solbergfjellet naturreservat har viktige forekomster av flere orkideer og andre sjeldne karplanter. På vernetidspunktet hadde reservatet landets største forekomster av rød skogfrue, og arten har hele reservatet som økologisk funksjonsområde. De rødlistede karplantene i området er knyttet til kalkrik grunn og/eller solrik eksponering.

I Artskart fra Artsdatabanken er det registrert flere truede arter i reservatet. Sørvest i reservatet er det gjort registreringer av blant annet junisandbie (EN), junivepseblomsterflue (EN), kurvsandbie (VU) og småklokkemose (VU). Registrerte forekomster av rød skogfrue (EN) er lokalisert lenger nord-øst i reservatet for registreringene av de truede insektartene. Ettersom formålet med masteroppgaven er habitatkrav til rød skogfrue vil behovet for å gjennomføre undersøkelsene sørvest i reservatet etter vår vurdering være mindre aktuelt. Dersom det likevel skulle være nødvendig å gjennomføre prøvetakingen i området hvor de rødlistede insektartene er registrert er det særlig viktig å utføre arbeidet så skånsomt så mulig slik at habitat ikke blir forstyrret eller ødelagt.

Ifølge Miljødirektoratets rundskriv M106-2014 om forvaltning av verneforskrifter skal nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep samt ulemper tiltaket ellers medfører. I dette prosjektet er jordprøvene i begrenset størrelse og omfang, og etter vår vurdering anses nytteverdien av forskningsprosjektet som høy sammenlignet med inngrepene som skal gjøres i verneområdene. Videre skal nødvendigheten av å gjennomføre forskningsprosjektet innenfor verneområder vektlegges. Vi har stor forståelse for at kartlegging av habitatkrav til rød skogfrue krever lokaliteter hvor arten forekommer, som i dette tilfellet er innenfor grensene til naturreservater.

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder tas i bruk, jf. nml. § 12. For å forhindre spredning av fremmede arter er det viktig at utstyret som skal benyttes i prøvetakingen rengjøres før det fraktes inn i naturreservatene. Vi vil også be om at hullene etter endt prøvetaking tråkkes litt til/dekkes til, slik at det ikke etterlates åpne hull i naturreservatene. Selv om prøvetakingen ikke krever dispensasjon i Hamrefjell naturreservat er rød skogfrue fredet, og det er viktig at det tas særlig hensyn til arten ved gjennomførelse av arbeidet.

Kunnskap om den samlede belastningen skal ligge til grunn for vurderingen, jf. nml § 10. Dette innebærer at virkningene av å ta jordprøver og samle inn plantemateriale skal vurderes i sammenheng med andre effekter på det samme naturmangfoldet. Etter vår vurdering vil forskningsprosjektets begrensede omfang ikke føre til nevneverdig økt samlet belastning i naturreservatene. Det er likevel sentralt at det blir tatt særlig hensyn til rødlistede arter i reservatene ved innsamling av plantemateriale og jordprøver. Statsforvalteren legger til grunn at det foreligger nødvendig kunnskap om naturverdiene og virkningene av tiltaket. Føre-var-prinsippet, jf. nml. § 9, tillegges derfor liten vekt i denne saken. Etter vår vurdering er prøvetaking av jord og plantemateriale ikke i strid med verneformålet og vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig, så

fremt arbeidet utføres skånsomt og i tråd med vilkår stilt i vedtaket. Vilkårene for å gi dispensasjon med hjemmel i nml. § 48 er dermed oppfylt.

Vedtak

Statsforvalteren gir dispensasjon til innsamling av jordprøver og plantemateriale i Solbergfjellet naturreservat med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Tiltaket er ikke søknadspliktig i Hamrefjell naturreservat. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene.
- Ved prøvetaking av jord skal det tas særlig hensyn til rød skogfrue og andre sjeldne arter. Dette inkluderer at rotsystemet ikke skal berøres.
- Prøvetakingen av jord skal skje ved bruk av utstyr som er oppgitt i søknaden. Utstyret skal rengjøres før det fraktes inn i naturreservatene for å hindre spredning av fremmede arter.
- Jorda rundt prøvehullene skal tråkkes/dekkes til ved endt prøvetaking, slik at det ikke etterlates åpne hull i reservatene.
- Innsamlingen av plantemateriale skal skje uten at bestanden av rød skogfrue og andre rødlistede arter forringes. Det skal ikke samles inn mer plantemateriale enn nødvendig.
- Prøvetakingen av jord og plantematerialer skal utføres i løpet av 2021.
- Resultatene fra masterprosjektet skal sendes til Statsforvalteren i Oslo og Viken ved avslutning av prosjektet, f.eks. kopi av masteroppgaven.
- Denne tillatelsen skal være tilgjengelig i felt, og kunne vises til oppsyn og politi.

Statsforvalteren har bare vurdert søknaden etter verneforskriften. Vi forutsetter at det innhentes tillatelser etter annet lovverk om nødvendig. Statsforvalteren vil eventuelt kunne komme inn igjen i saken i den forbindelse.

Klageadgang

Du kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Den som klager kan be om at iverksettelsen av vedtaket utsettes.

Med hilsen

Ellen Lien
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Tonje Katrine Vaage
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent